

УДК 330.322.1

Інвестиційна діяльність Чернівецької області: сучасний стан та перспективи розвитку

Олексин А.Г.

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів
Буковинського державного фінансово-економічного університету

У статті розкрито суть і сучасний стан розвитку інвестиційної діяльності Чернівецької області. Проведений розрахунок інтегрального коефіцієнта інвестиційної привабливості регіону. Виокремлено групи факторів, які її визначають, та значення і вагомість показників, за допомогою яких даний коефіцієнт розраховують. Проаналізовано динаміку інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності в Чернівецькій області, а також виявлено частки у джерелах фінансування інвестицій в основний капітал. Зазначені основні шляхи покращання інвестиційного клімату в Чернівецькій області.

Ключові слова: інвестиції, інтегральний коефіцієнт, інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат, основний капітал.

Олексин А.Г. ИНВЕСТИЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ЧЕРНОВИЦКОЙ ОБЛАСТИ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

В статье раскрыта сущность и современное состояние развития инвестиционной деятельности Черновицкой области. Проведен расчет интегрального коэффициента инвестиционной привлекательности региона. Выделены группы факторов, которые ее определяют, и значение и весомость показателей, при помощи которых данный коэффициент рассчитывают. Проанализирована динамика инвестиций в основной капитал по видам экономической деятельности в Черновицкой области, а также выявлены доли в источниках финансирования инвестиций в основной капитал. Указаны основные пути улучшения инвестиционного климата в Черновицкой области.

Ключевые слова: инвестиции, интегральный коэффициент, инвестиционная привлекательность, инвестиционный климат, основной капитал.

Oleksyn A.G. INVESTMENT ACTIVITY OF THE CHERNIVTSI REGION: CURRENT STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

This article deals with the essence and current state of development of investment activity of the Chernivtsi region. The calculation of the integral coefficient of investment attractiveness of the region was held. In particular, groups of factors were singled out, which determine its significance and importance of the indicators that are used to calculate the coefficient. The dynamics of investment in fixed assets by economic activity in the Chernivtsi region was analyzed, and revealed the proportion of the sources of financing of investment in fixed assets. The basic ways of improving the investment climate in Chernivtsi region were indicated.

Keywords: investments, integral coefficient, investment attractiveness, investment climate, capital.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сьогоднішній день Україна гостро відчуває нестачу фінансових ресурсів для відновлення економіки в посткризовий період та подальшого її розвитку. Саме тому необхідно знайти шляхи вирішення даної проблеми не лише в контексті залучення інвестиції в економіку держави загалом, але й необхідно вирішувати проблему постійного економічного розвитку різних регіонів України, що повинно призвести до підвищення їх інвестиційного клімату.

Управління інвестиційною діяльністю на регіональному рівні – це підвищення рівня інвестиційної привабливості регіону, а також регулювання обсягів централізованих капіталовкладень. Серед факторів, які спричи-

няють необхідність впливу органів влади на інвестиційну діяльність на рівні регіону, вагомим є нерівномірність показників стану інвестиційної діяльності в різних регіонах. Показники питомої ваги капіталовкладень в окремі області підкреслюють суб'єктивне ставлення держави до таких областей, як Київська та Дніпропетровська. Про це свідчить те, що на підприємства цих регіонів припадає близько 80% загального обсягу прямих іноземних інвестицій України. Відповідно, пріоритетний розвиток одних областей призводить до неналежного розвитку інших, до яких належить і Чернівецька область [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасному стану та перспективам розвитку інвестиційної діяльності у Чернівецькій

області присвячені праці таких вітчизняних науковців, як: А.А. Вдовічен, Н.А. Бикова, А.Б. Городюк, О.В. Соколюк та А.С. Сушко, а проблемами інвестиційної діяльності України загалом займалися В.С. Марцин, Т.О. Білик, А.В. Череп, Г.І. Рурка, І.Ю. Бережна та ін.

Формування цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження полягає в аналізі стану інвестиційної діяльності та визначення можливих шляхів підвищення інвестиційного клімату в Чернівецькій області в сучасних умовах розвитку економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно із Законом України «Про інвестиційну діяльність», інвестиції – це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, у результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект [1]. Як уже зазначалося, розвиток інвестиційної діяльності регіонів прямо залежить від стану інвестиційного клімату та економіки держави в цілому. Протягом 2015 р. іноземні інвестиції в економіку країни не перевищили 42 851,3 млн. дол. США (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополь та частини зони проведення антитерористичної операції), тобто в середньому на кожного мешканця України при-

падає по 1 000,5 дол. інвестицій. Загалом, інвестиції надходили зі 133 країн світу. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає більше 83% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 12 274,1 млн. дол., Німеччина – 5 489,0 млн. дол., Нідерланди – 5 108,0 млн. дол., Російська Федерація – 2 685,6 млн. дол., Австрія – 2 354,3 млн. дол., Велика Британія – 1 953,9 млн. дол., Британські Віргінські Острови – 1 872,6 млн. дол., Франція – 1 539,2 млн. дол., Швейцарія – 1 371,2 млн. дол. та Італія – 966,6 млн. дол. Завдяки цьому в рейтингу Світового банку Doing Business 2015 Україна за показником легкості ведення бізнесу займає 96-е місце серед 189 країн світу (у 2014 р. – 112-е місце) [7]. Ця позитивна тенденція, на жаль, не вплинула на ситуацію, що склалася на Буковині, адже вона посідає 26-е місце із 27 у рейтингу найбільш інвестиційно привабливих регіонів України. Однак, як свідчать показники, інвестування в цей регіон поступово збільшується. За даними Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами, найбільш інвестиційно привабливими регіонами в 2014 р. були Львівська, Івано-Франківська, Одеська, Вінницька області та м. Київ [8].

Обсяг капітальних інвестицій у Чернівецькій області в 2014 р. становив 1 550,2 млн. грн., що порівняно з 2013 р. менше на 559,6 млн. грн.,

Таблиця 1

Динаміка інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності в Чернівецькій області, млн. грн.

Вид економічної діяльності	Роки					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Усього	905,0	617,8	792,7	2131,2	2127,2	1550,2
Сільське господарство	...2	617,8	792,7	169,2	216,5	233,3
Промисловість	98,4	3,6	4,0	147,1	194,8	176,6
Будівництво	29,8	115,0	133,3	1434,5	1399,5	775,7
Торівля	91,1	23,6	43,0	46,0	29,7	40,6
Діяльність готелів та ресторанів	...2	38,9	74,4	3,7	7,5	5,7
Діяльність транспорту та зв'язку	79,5	2,2	4,9	18,1	10,3	24,2
Фінансова діяльність	37,8	62,9	80,3	86,7	2,4	3,5
Операції з нерухомістю, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	465,2	60,2	7,3	54,7	24,1	31,5
Державне управління	24,2	237,6	355,2	207,7	159,7	153,9
Освіта	8,6	14,4	24,3	10,7	13,1	3,4
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	18,9	21,1	28,8	25,9	16,2	10,4
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	7,2	28,0	18,4	11,2	20,4	7,5

*Інформація засекречена Держкомстатом
Джерело: розроблено автором за даними [6]*

або на 36,1%. Капітальні інвестиції в розрахунку на одну особу по області становили 1 713,3 грн., у т. ч. без урахування інвестицій із державного бюджету – 1 681,0 грн. [6].

Для кращого розуміння ситуації потрібно розглянути структуру інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності, що наведено в табл. 1.

Як видно з табл. 1, протягом 2009–2014 рр. найбільше інвестицій надходило до таких галузей, як сільське господарство, промисловість, будівництво та державне управління, найменше – у фінансову діяльність, діяльність готелів та ресторанів і освіту.

Відповідно до обсягів здійснених інвестицій в основний капітал, виділяють різні джерела фінансування, які наведені на рис. 1.

Із рис 1. видно, що найбільшу частку інвестицій становлять власні кошти підприємств і організацій (36,2%, або 560,9 млн. грн.), кошти населення на індивідуальне житлове господарство (32,3%, або 500,3 млн. грн.), кошти населення на будівництво власних квартир

(11,5%, або 177,8 млн. грн.), а найменшу – інвестиції іноземних інвесторів (0,01%, або 0,5 млн. грн.) та кошти з державного бюджету (1,9%, або 29,2 млн. грн.). На базі цих даних можна сказати, що основний тягар усіх капітальних інвестицій у даній області лягає саме на населення, що, звичайно, є неправильним, оскільки дані вкладення за своєю природою є пасивними, таким чином, вони ніяк не впливають на розвиток економіки регіону, а отже, і на економіку країни загалом. Це є великою проблемою, оскільки Чернівецькій області необхідні саме іноземні інвестиції для розвитку всіх галузей господарського комплексу, особливо тих, які б сприяли розширенню експортної бази, підвищенню технічного та технологічного рівня виробів, організацій імпортозамінних виробництв. За статистикою іноземні інвестори вкладають кошти у створення нових підприємств, а не в розвиток уже існуючих.

Серед районів області найбільші обсяги іноземних інвестицій зосереджені на під-

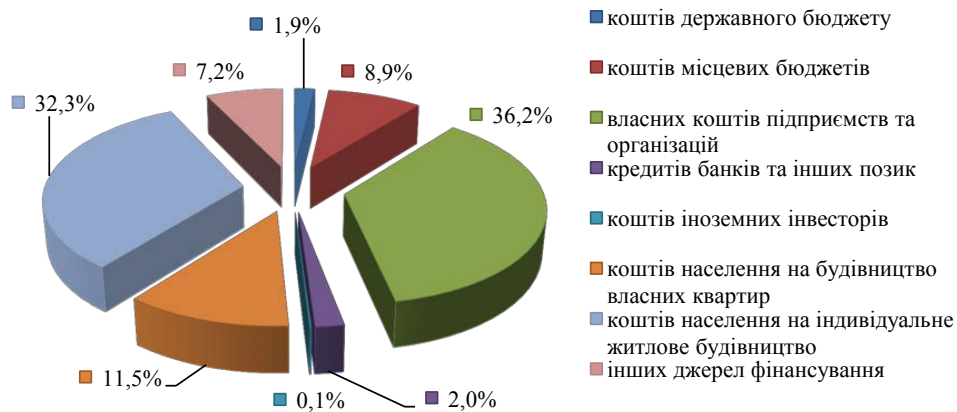

Рис. 1. Джерела фінансування капітальних інвестицій

Джерело: розроблено автором на основі [6]

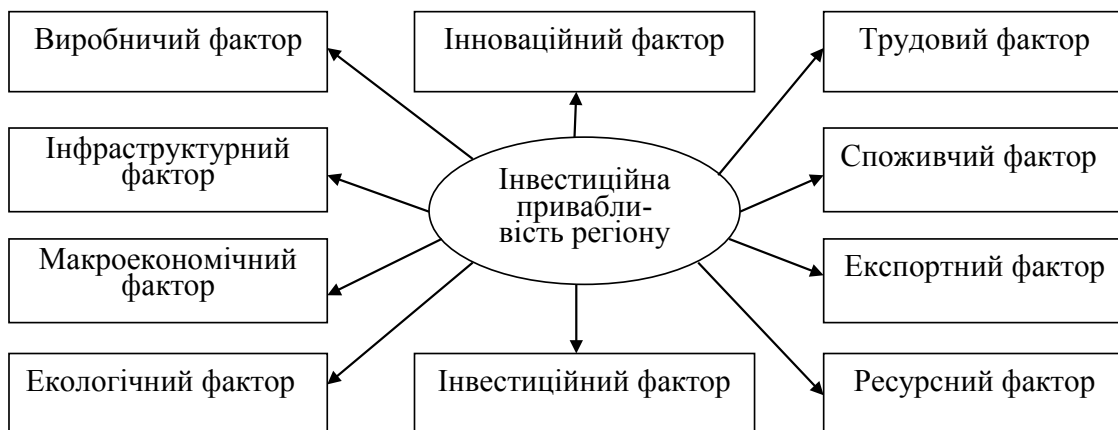

Рис. 2. Групи факторів, які визначають інвестиційну привабливість регіону

Джерело: розроблено автором на основі [4]

приємствах Сторожинецького району – 173,7 млн. грн. (11,2%).

Найбільш популярними серед інвесторів є промисловість (куди вкладають 77,1% інвестицій), сфера послуг (20%), торгівля (5,9%) та сільське господарство (3,9%) [6].

Найбільші інвестиційні вкладення протягом 2013–2014 рр. здійснено такими промисловими підприємствами області:

– ПАТ «Чернівецький олійно-жировий комбінат» – проведено модернізацію виробничих потужностей, придбано обладнання, обсяг освоєних інвестицій з початку 2013 р. становив 9,5 млн. грн., що дало змогу збільшити потужності з виробництва олії нерафінованої на 33 т;

– ТОВ «СО'ОК» – проведено модернізацію виробничих потужностей, придбано

Таблиця 2

**Значення і вагомість показників,
які визначають інвестиційну привабливість Чернівецької області**

Показник	Еталонне значення	Для Чернівецької області	Вагомість (b)
1. Виробничий фактор			
– зростання виробництва промислової продукції, %	111,2	92,9	0,121
– обсяг виробництва на душу населення, грн./люд.	23 219,79	5 138,2	0,109
– частка виробництва регіону у обсягу виробництва України, %	3,7	1,8	0,098
2. Макроекономічний фактор			
– зростання обсягу ВВП, %	104,2	107,7	0,06
– динаміка індексу інфляції	109,1	112,0	0,06
3. Експортний фактор			
– зростання експорту, %	129,6	88,0	0,039
– частка експорту регіону в обсязі експорту України, %	3,7	0,2	0,041
– обсяг експорту на душу населення, дол. США/люд.	1 121,21	16,8	0,02
4. Ресурсний фактор			
– Обсяг земельних ресурсів, тис. га	1 563,2	809,6	0,031
– Обсяг водних ресурсів, тис. га	92,8	18,6	0,024
– Обсяг лісових ресурсів, тис. га	452,3	257,9	0,022
5. Інвестиційний фактор			
– зростання інвестицій, %	99,4	72,9	0,027
– частка інвестицій в основний капітал, %	79,7	84,6	0,025
6. Інноваційний фактор			
– зростання обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт, %	114,02	116,1	0,04
7. Трудовий фактор			
– середня заробітна плата в регіоні, грн.	3 894,7	2 578	0,06
– рівень безробіття, %	8,1	1,7	0,03
8. Інфраструктурний фактор			
– Індекс обсягів перевезення вантажу автомобільним транспортом, %	112,8	120,7	0,045
9. Споживчий фактор			
– зростання споживчого попиту, %	107,8	113,1	0,02
– викиди шкідливих речовин в атмосферу, т/км ²	2,84	1,5	0,03
10. Соціальний фактор			
– Рівень життя населення, %	30,1	38,3	0,034
– значущість регіону, %	2,83	2,82	0,014

Джерело: розроблено автором на основі [5–7]

обладнання для виробництва яблучного соку, обсяг капітальних інвестицій становив 2,0 млн. грн.;

– ТОВ «Машзавод» – придбано устаткування з трьохкоординатною подачею інструмента Tesco King Systems № VVV-NT-ТЕК-010213 для виготовлення трубних пучків, обсяг інвестицій становив 1,6 млн. грн.;

– ПАТ «Буковинапродукт» – проведено модернізацію виробничих потужностей, обсяг капітальних інвестицій становив 1,1 млн. грн. [3].

Для того щоб оцінити інвестиційний клімат Чернівецької області, необхідно дослідити групи факторів, які впливають або можуть впливати на інвестиційну привабливість даного регіону (рис. 2).

Кожна з цих груп факторів характеризується певною сукупністю показників (табл. 2). Наведений нижче розрахунок коефіцієнта інвестиційної привабливості регіону проведений на основі даних Головного управління статистики у Чернівецькій області за 2014 р. Як еталонні показники приймаються середньостатистичні показники по Україні. Визначення вагомості оцінюючих показників здійснено спеціалістами центру InvestUkraine методом експертного опитування.

Розрахунок інтегрального коефіцієнта інвестиційної привабливості i -го регіону здійснюється за формулою:

$$I_{int.p} = \sum_{i=1}^h \frac{I_i}{I_{ет.і}} * b_i,$$

де $I_{int.p}$ – інтегральний показник інвестиційної привабливості регіону;

I_i – i -й показник інвестиційної привабливості регіону;

$I_{ет.і}$ – i -й еталонний показник інвестиційної привабливості;

b_i – вагомість i -го показника.

Розрахунок інтегрального коефіцієнту інвестиційної привабливості Чернівецької області дає змогу отримати такі дані:

$I_{int.ч} = 0,121 \cdot (92,9/111,2) + 0,109 \cdot (5138,2/23219,79) + 0,098 \cdot (1,8/3,7) + 0,06 \cdot (107,7/104,2) + 0,06 \cdot (112/100) + 0,039 \cdot (88/129,6) + 0,041 \cdot (0,2/3,7) + 0,02 \cdot (16,8/121,21) + 0,031 \cdot (809,6/1563,2) + 0,024 \cdot (18,6/92,8) + 0,022 \cdot (257,9/452,3) + 0,027 \cdot (72,9/99,4) + 0,025 \cdot (84,6/79,7) + 0,04 \cdot (116,1/114,02) + 0,06 \cdot (2578/3894,7) + 0,03 \cdot (1,7/8,1) + 0,045 \cdot (120,7/112,8) + 0,02 \cdot (113,1/107,8) + 0,03 \cdot (2,84/1,5) + 0,034 \cdot (38,3/30,1) + 0,014 \cdot (2,82/2,83) = 0,101 + 0,024 + 0,048 + 0,062 + 0,067 + 0,026 + 0,002 + 0,00 + 0,016 + 0,005 + 0,013 + 0,02 + 0,027 + 0,041$

$+ 0,040 + 0,006 + 0,05 + 0,021 + 0,057 + 0,043 + 0,014 = 0,683$

Таким чином, за результатами розрахунків комплексна оцінка інвестиційної привабливості Чернівецької області за методикою центру InvestUkraine знаходиться в межах $0,683 < I_{int.ч}$ ($68,3\% < 100$), що відповідає групі регіонів із низькою інвестиційною привабливістю.

Аналіз інвестиційної привабливості за її складниками дає змогу визначити потенційну потребу в обсягах інвестування (рівень загальноекономічного розвитку); можливість прискорення реалізації інвестиційних проєктів (рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону); потенційний попит населення та можливість залучення робочої сили (демографічна характеристика регіону); можливість створення і підтримки інвестиційного клімату (рівень розвитку ринкових відносин та комерційної інфраструктури регіону); ступінь безпечності діяльності в регіоні (рівень криміногенних, екологічних та інших ризиків). Таким чином, у підсумку можна стверджувати, що залучення інвестицій є пріоритетним напрямом розвитку економіки регіону. Спрямування на самостійність регіонів викликає необхідність обґрунтування потреб в інвестиціях та залучення інвесторів. Окрім того, суттєвим є спроможність інфраструктури регіону освоювати та ефективно використовувати інвестиційні кошти. У цьому сенсі важливою є формалізація підходів до визначення інвестиційної привабливості регіону, оскільки його позиціонування в цьому аспекті дає змогу залучити потенційних інвесторів для виконання регіональних інвестиційних програм.

Для того щоб покращити інвестиційну привабливість, Чернівецька обласна рада затвердила «Програму розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності в м. Чернівці на 2012–2015 роки» від 29.03.2012 р. № 466, в якій визначалися можливі шляхи вирішення проблем, пов'язаних із дещо несприятливим інвестиційним кліматом.

Даною Програмою передбачалося підвищення інвестиційної привабливості області, збільшення обсягу прямих іноземних інвестицій на 4,5%, збільшення обсягу інвестицій у житлове будівництво на 5,2%, а також збільшення обсягу залучення інвестицій в основний капітал на 2,5%. Так, за підсумками економічного та соціального розвитку Чернівецької області за 2014 р. порівняно з 2012 р. обсяг прямих іноземних інвестицій вдалося збільшити на 6,8%, що свідчить про позитивну тенденцію. Проте даних показників вдалося

досягнути лише частково, оскільки показник інвестування у житлове будівництво в 2014 р. порівняно з базовим періодом зменшився майже у два рази (на 45,9%), як і вкладення в основний капітал – на 27,3%. На цю негативну тенденцію, звичайно, вплинули нестабільна ситуація в економіці країни, її банківському секторі та військові дії на сході. Про невиконання поставлених завдань даної програми свідчить також і розрахований нами коефіцієнт інвестиційної привабливості регіону, який показує недостатній рівень сприятливості інвестиційного клімату Чернівецької області.

Таким чином, аналізуючи стан інвестиційного клімату Чернівецької області, можна відзначити неоднозначну ситуацію. З одного боку, порівнюючи 2011 та 2014 рр., інвестиційна діяльність поступово зростає у вигляді капітальних інвестицій (на 757,7 млн. грн.) та прямих іноземних інвестицій (на 6,8 млн. дол. США), але якщо проаналізувати джерела фінансування цих інвестицій, то прослідковується дещо негативна тенденція, оскільки обсяг іноземних інвестицій є незначний (1,9%) і дещо стримує розвиток інвестиційного клімату Чернівецької області.

Висновки з цього дослідження. Збільшення обсягів іноземних інвестицій є важливим напрямом державної політики, тому що саме за допомогою збільшення інвестицій економіка може ефективніше розвиватися: створюються нові робочі місця, вводиться у виробництво сучасне обладнання, продукція стає якіснішою і може виходити на світовий

ринок, покращується розвиток певних галузей чи підприємств. Інвестиційна політика має велике значення, оскільки вона спрямована не тільки на сьогоденне забезпечення фінансової стійкості, а й на подальше.

Для покращання інвестиційного клімату в Україні загалом і на Буковині зокрема необхідно:

- створення, вдосконалення та стабілізація нормативно-правової бази;

- скасування мита і використання обмеженого переліку податкових пільг для товарів інвестиційного імпорту, що сприятиме активізації у сфері технологічного відновлення української економіки. Поряд із цим необхідно підвищити розміри податків і мита для товарів розкоші;

- більше приділяти уваги інформаційному та організаційному забезпеченню залучення інвестицій;

- здійснити скорочення фонду виробничого будівництва за рахунок державних коштів і формування надійних інвестиційних джерел, насамперед власних коштів підприємств та ін.;

- скоротити централізовані державні капіталовкладення, що виділяються безповоротно. Здійснити перехід до нових принципів централізованого фінансування інвестиційної діяльності;

- надати більших повноважень місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування у підвищенні інвестиційної привабливості територій, сприяння підприємствам у розробці інвестиційних проектів тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.91 р. № 1561-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Про внесення змін до Закону України «Про інвестиційну діяльність»: Закон України від 11.12.2012 р. № 1560-12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Бикова Н.А. Стан і перспективи розвитку інвестиційної діяльності Чернівецької області / Н.А. Бикова, А.С. Сушко // Молодий вчений. – 2015. – № 5 (20). – С. 96–99.
4. Томарева В.В. Оцінка інвестиційного клімату України та її регіонів / В.В. Томарева // Ринок цінних паперів України. – 2010. – № 11–12. – С. 31–36.
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Офіційний сайт Головного управління статистики Чернівецької області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oda.cv.ua>.
7. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua>.
8. Офіційний сайт Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrproject.gov.ua/>.